

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

USAGE OF PROJECT TECHNOLOGIES IN TEACHING PEDAGOGICAL DISCIPLINES IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS

У статті розглядається сутність і роль проєктних технологій у викладанні педагогічних дисциплін й науково-дослідницькій діяльності студентів з метою формування в них науково-дослідницької культури.

Педагогічна технологія визначається як наукове проєктування навчального, виховного й управлінського циклів освітнього процесу, спрямованих на досягнення гарантованого результату та комфортних умов для всіх учасників процесу. Зазначено, що сьогодні в освітньому процесі закладів вищої педагогічної освіти широко впроваджуються інноваційні технології, які використовуються не лише під час навчального процесу, а й у науково-дослідницькій діяльності майбутніх учителів і впливають на формування науково-дослідницької культури студентів. Установлено, що з-поміж інноваційних технологій, які сьогодні використовуються у професійній підготовці майбутніх учителів (інформаційно-комунікативні, ігрові, проблемного навчання, колективного навчання, розвивальні, мультимедійні, дистанційного навчання тощо), велику роль відіграють проєктні технології, які активно впроваджуються під час підготовки і проведення практичних занять, виконання самостійної роботи, індивідуальних навчально-дослідних завдань, курсових робіт тощо.

Розглянуто тематику практичних занять під час різних модулів навчальної дисципліни «Педагогіка» загальні засади педагогіки, особистість сучасного вчителя, дидактика, теорія виховання), а також навчальної дисципліни «Методика виховної роботи в дитячому оздоровчому таборі», підготовка яких передбачає виконання студентами колективних проєктів, теми індивідуальних навчально-дослідних завдань, сутність курсових робіт, що є першою науково-дослідницькою роботою у сфері педагогіки та психології. Автори доходять висновку, що застосування проєктних технологій під час вивчення педагогічних дисциплін і виконання науково-дослідницької діяльності суттєво впливає на формування в них науково-дослідницької культури, яку в подальшому вони мають формувати в учнів.

Ключові слова: майбутні вчителі, науково-дослідницька діяльність, науково-дослідницька культура, інноваційні технології, проєктні технології.

The article discusses the essence and role of project technologies in teaching pedagogical disciplines and in the scientific research activities of students with the aim of forming a research culture in them. Pedagogical technology is defined as the scientific design of educational, upbringing, and management cycles of the educational process aimed at achieving guaranteed results and comfortable conditions for all participants in the process. It is noted that today, innovative technologies widely used in the educational process of higher pedagogical institutions, are not only used during the educational process but also in the scientific research activities of future teachers, influencing the formation of students' research culture. It is established that among the innovative technologies used today in the professional training of future teachers (information and communication, gaming, problem-based learning, collective learning, developmental, multimedia, distance learning, etc.), project technologies play a significant role, actively implemented during the preparation and conduct of practical classes, independent work, individual educational research tasks, course works, etc. The topics of practical classes during various modules of the educational discipline «Pedagogy» (general principles of pedagogy, the personality of the modern teacher, didactics, theory of education), as well as the educational discipline «Methods of Educational Work in Children's Health Camp», the preparation of which involves the execution of collective projects carried out by students, topics of individual educational research tasks, the essence of course works, which are the first research work in the field of pedagogy and psychology. The authors conclude that the use of project technologies in the study of pedagogical disciplines and in the implementation of research activities significantly influences the formation of a research culture in them, which they subsequently have to form in students.

Key words: future teachers, research activities, research culture, innovative technologies, project technologies.

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.1.18>

Бартенєва І.О.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Ноздрова О.П.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Осіпова Т.Ю.,

докт. пед. наук, професор,
професор кафедри педагогіки
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Одним із завдань сучасного вчителя є формування всебічно розвиненої, творчої особистості школярів із розвиненим науковим світоглядом, здатних вирішувати різноманітні творчі завдання і науково-дослідницьку діяльність. чому сприяють використання в освітньому процесі інноваційних технологій навчання і виховання, організація секцій малої академії наук за різними напрямками, створення різноманітних предметних

гуртків і клубів, які сприятимуть розвитку мотивації навчальної діяльності, пізнавальних інтересів школярів, задоволенню їхніх інтересів і потреб, а також формувати науково-дослідницьку культуру під час виконання проєктної діяльності. Отже, перед закладами вищої педагогічної освіти постає важливе завдання підготовки майбутніх учителів до здійснення такої діяльності шляхом залучення їх до науково-дослідницької діяльності як під час викладання навчальних дисциплін, так і в межах позааудиторної (самостійної) роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На різних етапах професійної підготовки майбутніх учителів розглядалися питання впровадження інноваційних методик в освітній процес (Л. Березовська, О. Галицан, О. Дусавицький, І. Княжева, М. Козицька, Т. Койчева, Т. Осипова, О. Пехота, Л. Пироженко, О. Пометун, Н. Руденко, І. Тригуб, В. Тушева, О. Харченко, П. Шепет, В. Ягоднікова та ін.); проблеми підготовки майбутніх учителів до інноваційної діяльності (І. Богданова, О. Дубасенюк, О. Гнатишина, В. Комар, О. Сидоренко, Р. Попов, С. Тітова, М. Фіцула та ін.); сутність науково-дослідницької культури майбутнього вчителя (О. Белякова, Т. Дерев'янка, О. Дмитришин, А. Заїка, Т. Осипова, П. Перепелиця, В. Прошкін, Р. Семенишина, В. Тушева та ін.); особливості застосування проектної діяльності були предметом наукових розвідок С. Гончаренка, Ю. Бахметова, К. Гансуар, І. Дичківської, І. Єрмакової, Ю. Корокошко, Л. Круглик, О. Неретіної, О. Онопрієнко, Л. Паламарчук, О. Пехоти, Л. Сисоєвої, М. Чепіль та ін.). окремі аспекти науково-дослідницької діяльності студентів у вищому навчальному закладі й особливості підготовки майбутніх учителів досліджували так науковці, як: О. Артеменко, В. Горєлов, Т. Дерев'янка, О. Дмитришин, Л. Карпова, О. Микитюк, М. Глебена, О. Повідайчик, М. Попик, В. Прошкін, А. Реблян, В. Тушева, А. Яновський та ін.)

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Натомість, незважаючи на достатню кількість наукових досліджень щодо різноманітних аспектів підготовки майбутніх учителів, питання використання проектних технологій під час викладання педагогічних дисциплін як дієвого засобу формування науково-дослідницької культури майбутніх учителів висвітлена недостатньо.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є висвітлення ролі проектних технологій у викладанні педагогічних дисциплін й науково-дослідницькій діяльності студентів з метою формування в них науково-дослідницької культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо насамперед сутність поняття «Технологія». Термін *технологія* (від грец. *techne* – мистецтво, майстерність; *logos* – наука, закон), зазначає О. Савченко, у буквальному розумінні – це наука про майстерність (за О. Савченко).

Більш широке визначення поняття «технологія» подано Н. Руденко, яка наголошує на тому, що технологія – це спосіб реалізації людьми конкретного складного процесу з розподілом його на систему послідовних взаємопов'язаних процедур і операцій, які виконуються більш-менш стандартно і мають на меті досягнення високої ефективності [9, с. 19].

В аспекті дослідження інтерес викликає дослідження поняття «Педагогічна технологія», яка дослідниками визначається як наукове проектування навчального, виховного й управлінського циклів освітнього процесу, спрямованих на досягнення гарантованого результату та комфортних умов для всіх учасників процесу (С. Вітвицька, Н. Колесник [3, с. 551]), передбачає формування цілей через результати навчання, які виражені в діях учнів/студентів надійно відчутих і визначених (А. Алексюк [1, с. 139]).

Сьогодні в освітньому процесі як загальноосвітніх закладів, так і закладів вищої освіти широко впроваджуються інноваційні технології, які в довідниковій літературі тлумачаться як цілеспрямоване, систематичне і послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій та засобів, що охоплюють цілісний освітній процес від визначення його мети до очікуваних результатів [6], як: нововведення; комплекс заходів, спрямованих на впровадження в економіку нової техніки, технологій, винаходів тощо [2, с. 506].

Значущість інноваційних технологій, на думку науковців (О. Коломінова, С. Роман та ін.), полягає в тому, що вони спрямовані на підвищення якості освіти, підвищення мотивації до навчання, дають змогу диференціювати й індивідуалізувати навчання, а також сприяють активізації студентів, формують комунікативні вміння, підвищують рівень навчальних досягнень [5, с. 43].

Інноваційні технології впроваджуються не лише під час освітнього процесу, а й у науково-дослідницькій діяльності майбутніх учителів і впливають на формування науково-дослідницької культури студентів. Зазначимо, що в педагогіці розглядаються різноманітні інноваційні технології: інформаційно-комунікативні, ігрові, проблемного навчання, колективного навчання, розвивальні, мультимедійні, дистанційного навчання тощо.

Науковці (О. Галицан, Т. Койчева, Т. Осипова) доходять висновку, що науково-дослідницька діяльність студентів педагогічних закладів вищої освіти є важливою частиною освітнього процесу, яка здебільшого має самостійний теоретико-прикладний характер і передбачає формування в майбутніх учителів наукового й логічного мислення, розвиток умінь самостійної роботи, творчих здібностей, дослідницьких, аналітичних умінь, мотивації до начально-пізнавальної й наукової діяльності, що допоможуть їм у здійсненні наукової та методичної роботи в подальшій професійній діяльності [4, с. 113].

З-поміж інноваційних технологій, які сьогодні використовуються у професійній підготовці майбутніх учителів, на нашу думку, велику роль відіграють проектні технології, які, сьогодні активно впроваджуються під час підготовки і проведення

практичних занять, виконання самостійної роботи, індивідуальних навчально-дослідних завдань, курсових робіт тощо.

За визначенням Т. Сілакової, проектна технологія є «цілісною системою дидактичних засобів (змісту; дослідницьких, пошукових, проблемних методів; прийомів), що дають змогу адаптувати освітній процес до організаційних і структурних вимог навчального проєктування» [10].

Особливістю проєктної технології та її широке поширення в різних країнах світу, наголошує С. Купчак, зумовлене тим, що вона забезпечує розвиток уміння працювати в колективі, планувати діяльність, ухвалювати рішення під час виникнення проблем, долати труднощі в різних ситуаціях, нести відповідальність за виконану справу [7, с. 51].

Розглянемо, як саме використовуються проєктні технології під час викладання педагогічних дисциплін і як вони впливають на формування науково-дослідницької культури майбутніх учителів.

Так на практичних заняттях з педагогіки, зі студентами в межах модулю «Загальні засади педагогіки» проводяться семінар «Законодавство України про освіту», для проведення якого вони, розподілившись по групах завчасно отримують завдання опрацювати й розробити презентацію таких законодавчих документів у галузі освіти, як Закон України «Про освіту», Закон України «Про загальну середню освіту», Закон України «Про позашкільну освіту», Концепція Нової української школи тощо. На іншому практичному занятті майбутні вчителі готують презентації (проєкти) для проведення круглого столу «Сучасні методологічні підходи в педагогіці», розподілившись по групах, вони шукають і готують матеріали про використання аксіологічного, культурологічного, системного, синергетичного, компетентнісного підходів, які сьогодні використовуються в педагогічних дослідженнях, визначають мету, принципи їх застосування, наводять приклади дотримання означених підходів у наукових дослідженнях відповідно до спеціальності.

Під час вивчення модулю «Особистість сучасного вчителя» зі студентами проводяться такі практичні заняття, як: круглий стіл «Складові професійної культури вчителя», для проведення якого вони готують презентації (проєкти) щодо сутності та ролі в педагогічній діяльності вчителя мовленевої, комунікативної, організаційної, фахової (предметної), емоційної, інформаційної, рефлексивної, здоров'язбережувальної культури;

Під час вивчення модулю «Дидактика» проводяться: Ділова гра «Нетрадиційні уроки, під час якої студенти показують фрагменти уроків із використанням ігрових методів навчання (вікторини, конкурси, ребуси, кросворди, шаради тощо) з урахуванням до спеціальності, за якою вони

навчаються, Ділова гра: «Фрагменти позакласного заходу зі спеціальності» тощо.

У межах модулю «Теорія виховання» на практичних заняттях проводяться: Рольова гра «Класна година» (студентам пропонується навести приклади тематики класних годин, зазначаючи мету, завдання, питання учням для обговорення; Рольова гра. «Батьківські збори» (під час якої студенти наводять приклади тематики батьківських зборів зазначаючи мету, завдання, питання батькам для обговорення); Ділова гра: «Фрагменти виховних заходів» (для проведення якої студенти готують приклади виховних заходів із національно-патріотичного, розумового/ інтелектуального, морального з естетичного, економічного, правового сімейного, статевого, трудового, фізичного напрямів виховання.

Під час викладання навчальної дисципліни «Методика виховної роботи в дитячому оздоровчому таборі» зі студентами проводяться практичні заняття, які також передбачають виконання колективних проєктів за такими темами, як: «Види літніх таборів (оздоровчий (пришкільний, позаміський), спортивний, мовний, трудовий, республіканські («Артек», «Молода гвардія»), санаторного типу тощо); «Презентація загону» (назва, девіз, емблема, речівка тощо); Круглий стіл «Структура табірної зміни для проведення якого студенти добирають різноманітні колективно-творчі справи (КТС), виховні заходи, ігри, змагання, які доцільно проводити в різні періоди табірної зміни (організаційний період, основний період, підсумковий період): при цьому вони обов'язково повинні зазначити вік дітей, для яких пропонується той чи інший виховний захід. мету, творчі завдання, розписати приклади виховних заходів; Семінар «Ігри в таборі (ігри у приміщенні, рухливі ігри, конкурси та ігри на пляжі, ігри у воді, ігри в поході із зазначенням мети, необхідного інвентарю/обладнання, правила гри тощо; КТС «Казка на сучасний лад», студентам пропонується придумати й обіграти відому казку, події якої розгортаються в сьогоднішній час; КТС «Теле-ревію», для проведення якого майбутні вчителі роблять пародії на телевізійні передачі, наповнюючи їх іншим змістом; Круглий стіл «Вечірній вогник», студенти пропонують тематику вечірніх вогників, які можна проводити з дітьми в таборі, окреслюють теми бесіди, вік дітей, пропонують питання для обговорення тощо. Круглий стіл «Конфлікти в таборі» готуючись до якого студенти добирають різноманітні конфліктні ситуації, які можуть виникнути в таборі між дітьми, між вожатим і дитиною або колективом дітей, між вожатими, між вожатим і адміністрацією табору, між вожатим і батьками дітей

Слід зазначити, що студенти із задоволенням беруть участь у підготовці таких колективних проєктів, під час виконання яких вони вчаться

працювати з різноманітними джерелами, знаходити потрібну інформацію, працювати в команді, оформлювати презентацію (продукт проектної діяльності), сприяє набуттю теоретичних знань щодо майбутньої професійної діяльності, формуванню і розвитку в майбутніх учителів дослідницьких, аналітичних, комунікативних умінь, посилює мотивацію до навчання і здійснення педагогічної діяльності, що є показниками науково-дослідницької культури.

Робочими програмами зазначених навчальних дисциплін передбачено також виконання самостійної роботи та індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ), які виконуються також як проекти, але вже мають індивідуальний характер. про виконання яких вони доповідають під час захисту на практичних заняттях. Готуючись Наприклад під час вивчення педагогіки, студентам пропонуються за вибором такі ІНДЗ, як розробити сценарій позакласного заходу зі спеціальності або сценарій виховного заходу (класної години) за одним із напрямів виховання, В межах дисципліни «Методика виховної роботи в дитячих оздоровчих таборих» студенти розробляють сценарій загальнотабірного або загонового виховного заходу із зазначенням віку дітей, для яких проводиться цей захід, його мети, необхідного обладнання художнього і музичного оформлення, розроблення творчих завдань для команд, нагородження тощо. У робочих програмах зазначено, що здобувачі при виконанні ІНДЗ повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності, не допускати академічний плагіат та інші форми академічної недоброчесності, визначені законодавством України [8].

У межах самостійної науково-дослідницької діяльності виконують курсову роботу з психолого-педагогічних дисциплін, що є першою науково-дослідницькою роботою у сфері педагогіки та психології, яка виконується кожним студентом індивідуально, має теоретичний і практичний (експериментальний) розділи. Інформацію щодо сутності, тематики (яка затверджується на засіданні відповідної кафедри), завдань та структури курсової роботи студенти отримують під час групових та індивідуальних консультацій, які проводяться науковим керівником. Курсові роботи обов'язково перевіряються на антиплагіат, а її результати обговорюються під час захисту курсової роботи перед комісією, що складається з викладачів кафедри педагогіки та студентів [8].

Виконання курсових робіт передбачає формування вмінь студентів визначати актуальність та мету дослідження з теми, яку вони обрали, висувати гіпотезу, розробляти завдання, добирати методи дослідження, знаходити й опрацьовувати

теоретичний матеріал, формулювати висновки тощо. Під час виконання курсових робіт у майбутніх учителів розвиваються дослідницькі, аналітичні, рефлексивні вміння, вміння дотримуватись академічної доброчесності, правильного оформлення списку використаних джерел, що також є ознаками оволодіння ними науково-дослідницької культури.

Висновки. На підставі вищезазначеного, доходимо висновку, що застосування проектних технологій під час вивчення педагогічних дисциплін і виконання науково-дослідницької діяльності суттєво впливає на формування в них науково-дослідницької культури, яку в подальшому вони мають формувати в учнів. Перспективи дослідження вбачаємо в розробленні методики використання проектних технологій під час вивчення не лише педагогічних, а й фахових дисциплін у професійній підготовці майбутніх учителів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Алексюк А.Н. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: підручник. Київ: Либідь, 1998. 560 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Бусел. Київ, Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
3. Вітвицька С. С., Колесник Н. Є. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування предметно-перетворювальної компетентності учнів засобами проектних технологій. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 10 (24) С. 544-554.
4. Галицян О.А., Койчева Т.І., Осипова Т.Ю. Роль науково-дослідницької діяльності майбутніх учителів у професійній підготовці. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2023. № 66. Т. 2. С. 110-112.
5. Коломінова О.О., Роман С.В. Сучасні технології навчання англійської мови у початковій школі. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 40–47.
6. Короткий термінологічний словник з інноваційних педагогічних технологій. URL: <http://xt.od.ua/73-prohramno-metodychne-zabezpechennia/rekomendatsii/514-korotkij-terminologichnij-slovník-z-innovatsijnikh-pedagogichnikh-tekhnologij> (дата звернення: 26.02.2024)
7. Купчак С. Б. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології у професійній діяльності: Дис. докт. філософії: 011. Рівне, 2023. 247 с.
8. Офіційний сайт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського». URL: <https://pdpu.edu.ua> (дата звернення: 26.02.2024)
9. Руденко Н. М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах коледжу до застосування інтерактивних технологій на уроках математики: Дис...канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 288 с.
10. Сілакова Т. Т. Проектні технології підготовки студентів. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/12571> (дата звернення: 25.02.2024)